

**PROPISI ZA UVOZ VOZILA U BOSNI I HERCEGOVINI I STAROSNA
STRUKTURA VOZNOG PARKA U FEDERACIJI BIH U PERIODU
2008.-2015. GODINA**

**REGULATIONS FOR IMPORT VEHICLES IN BOSNIA AND
HERZEGOVINA AND AGE STRUCTURE OF VEHICLE FLEET IN
FEDERATION BIH IN THE PERIOD 2008-2015**

**Muhamed Barut, dipl. ing. saobraćaja
mr. sc. Semir Selimović, dipl. ing. mašinstva
doc. dr. Fuad Klisura, dipl. ing. mašinstva
mr. sc. Dragana Agić, dipl. iur
Institut za privredni inženjering d.o.o., Zenica
Fakultetska 1, 72000 Zenica**

REZIME

U radu su prezentirani podaci o starosti vozila u Federaciji Bosne i Hercegovine od početka unosa podataka u integralni informacioni sistem a|TEST, pa do kraja 2015. godine. Također, prikazani su svi važeći propisi u Bosni i Hercegovini vezani za uvoz vozila u Bosnu i Hercegovinu od 2000. godine, pa do danas. Cilj ovog rada je bio da se prikaže uticaj propisa koji regulišu oblast uvoza vozila na starosnu strukturu. Jedno od validnih istraživanja u Njemačkoj od strane DEKRA-e pokazalo je značajan uticaj starosti vozila na povećanje broja neispravnosti kod istih.

Ključne riječi: starost vozila, uvoz, propisi

ABSTRACT

The paper presents data about the age of the vehicle in Federation of Bosnia and Herzegovina since the beginning of the input of data in an integrated information system a|TEST, to the end of 2015. All valid regulations in Bosnia and Herzegovina, related to the importation of vehicles in Bosnia and Herzegovina, from 2000 until today are also shown. The aim of this study was to show the impact of regulations governing the importation of vehicles on the age structure. One of valid research in Germany, by DEKRA, showed a significant effect of age of vehicles on the increase of the number of defects on the same.

Keywords: age of the vehicle, import, regulations

1. UVOD

Od 1.4.2008. godine obavezan unos podataka u jedinstveni informacionog sistem a|TEST u Federaciji BiH. Već 28.9.2009. godine se u BiH krenulo sa zvaničnom primjenom eTP (elektronske forme) obrasca. Osim primjene elektronskog obrasca, koji je zamijenio dotadašnje papirne TP obrasce izmijenjena je i uvedena evropska klasifikacija vozila. Podaci o starosti vozila za period 1.4.-31.12.2008. i 2009. godinu su prezentirani posebno zbog kraćeg vremenskog period od godine dana u 2008. godini i značajnih izmjena u klasifikaciji vozila u

2009. godini. U radu su navedeni i zakonski propisi vezani za uvoz vozila u Bosni i Hercegovini sa posebnim osvrtom na ključne odredbe tih propisa. Radi se o propisima, koji su na snazi od 2000. godine, pa do danas.

2. PROPISI VEZANI ZA UVOZ VOZILA U BOSNI I HERCEGOVINI

Propisi koji regulišu uvoz vozila u Bosni i Hercegovini od 2000. godine, pa do prvog kvartala 2016. godine su:

- ✓ Odluka o ograničenju uvoza putničkih automobila, teretnih vozila i automobilskih guma ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 20/00, 36/00, 4/01) koja je u primjeni od 01.09.2000. godine, kojom je propisano da se radi javne sigurnosti, zaštite zdravlja i života ljudi, ograničava uvoz:
 - putničkih automobila starijih od 7 (sedam) godina, (tarifni broj 87.03),
 - teretnih vozila starijih od 10 (deset) godina, (tarifni broj 87.04),
 - autobusa starijih od 10 (deset) godina, (tarifni broj 87.02),
 - priključnih vozila za teretna vozila, starijih od 10 (deset) godina, (tarifni broj 87.16) i
 - upotrebljivanih automobilskih guma (tarifni broj 40.12).

Ovim ograničenjem nisu obuhvaćena motorna vozila muzejske vrijednosti kojima se smatraju vozila starija od 30 (trideset) godina, motorna vozila koja su privremeno registrirana u Bosni i Hercegovini prije datuma primjene ove Odluke, kao i vatrogasna vozila, uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva unutrašnjih poslova. Ovom odlukom su tretirani i izuzeci, koji nisu bitni za ovaj rad.

- ✓ U Službenom Glasniku BiH broj 1 od 10.1.2011. godine objavljena je Odluka o izmjeni i dopuni odluke o ograničenju uvoza putničkih automobila, teretnih vozila i automobilskih guma ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 20/00, 36/00, 4/01), gdje je u tački I navedeno: Ovom odlukom dozvoljava se uvoz vozila koja zadovoljavaju najniže tehničke zahtjeve za novoprodukcija i korištena vozila u procesima homologacije tipa vozila i homologacije pojedinačnog vozila shodno Odluci o najnižim tehničkim zahtjevima za novoprodukcija i korištena vozila u procesima homologacije tipa vozila i homologacije pojedinačnog vozila (Službeni glasnik BiH, broj 89/10). Ova Odluka se počela primjenjivati od 1.1.2011. godine.

Pojednostavljeno za uvoz vozila postavljen je umjesto starosnog uslova, uslov tehničkog kriterija, tako da su se od 1.1.2011. godine u Bosnu i Hercegovinu mogla uvesti samo vozila, koja su minimalno zadovoljavala EURO 3 normu.

- ✓ U Službenom Glasniku BiH broj 17 od 11.3.2016. godine objavljena je Odluka o najnižim tehničkim zahtjevima za novoprodukcija i korištena vozila pri homologaciji tipa vozila i homologaciji pojedinačnog vozila, te za dijelove, uređaje i opremu vozila pri homologaciji tipa, sa početkom primjene od 1.4.2016. godine, gdje se kao uslov uvoza vozila u Bosnu i Hercegovinu ljestvica podigla i potrebno je da vozila, prilikom uvoza zadovolje minimalno EURO 4 normu.

3. STAROST VOZILA U 2008. I 2009. GODINI

Kako je obavezan unos podataka o obavljenim tehničkim pregledima u informacioni sistem startao sa 1.4.2008. godine, to podaci o starosti vozila u Federaciji BiH postoje za period 1.4.-31.12.2008.godine (Tabela 1.). Iz Tabele 1. je vidljivo da je u ovom periodu starost putničkih automobila bila 15,53 godine.

Dana, 28.9.2009. godine je između ostalog izmjenjena i klasifikacija vozila, izmjene su pretrpili i oblici karoserija. Neke od izmjena, koje su stupile na snagu od 28.9.2009. godine su, na primjer, da kombinovanog vozila nema u izborniku vrste vozila, tegljač/vučno vozilo se sada nalazi u okviru izbornika teretnih vozila pod odgovarajućim oblikom karoserije, a sve ovo je urađeno u cilju prilagođavanja evropskoj klasifikaciji vozila.

U Tabeli 2. i Tabeli 3. dati su prikazi o prosječnoj starosti pregledanih vozila u 2009. godini. Radi izmjena u klasifikaciji vozila jedna tabela je za period od 1.1.- 27.9.2009. godine, a druga od 28.9. - 31.12.2009. godine. Prosječna starost putničkih automobila u 2009. godini je 16,43 godina (op.a. podatak o starosti dobiven na osnovu podataka iz obje tabelle). Nakon 28.9.2009. godine, pa do trenutka pisanja ovog rada nije dolazilo do izmjena u klasifikacijama vozila.

Tabela 1. Prosječna starost vozila u periodu 1.4. – 31.12.2008. godine [1]

VRSTA VOZILA	PROSJEČNA STAROST
AUTOBUS	17,35
ČETVEROCIKL	1,34
KOMBINOVANO VOZILO	15,99
MOPED	3,25
MOTOCIKL	8,04
POLUPRIKOLICA	10,9
PRIKOLICA	18,38
PRIKOLICA SA CENTRALNOM OSOVINOM	13,51
PUTNIČKI AUTOMOBIL	15,53
RADNA MAŠINA	11,63
RADNO VOZILO	21,46
TERETNO VOZILO	14,53
TRAKTOR	19,62
TRICIKL	9,7
VUČNO VOZILO	8,61
ZGLOBNI AUTOBUS	18,2
LAKA PRIKOLICA	10,68

Tabela 2. Prosječna starost vozila u periodu 1.1. – 27.9.2009. godine [1]

VRSTA VOZILA	PROSJEČNA STAROST
AUTOBUS	19,04
ČETVEROCIKL	3,59
KOMBINOVANO VOZILO	17,73
MOPED	5,05
MOTOCIKL	10,24
POLUPRIKOLICA	12,2
PRIKOLICA	20,11
PRIKOLICA SA CENTRALNOM OSOVINOM	14,92
PUTNIČKI AUTOMOBIL	16,88
RADNA MAŠINA	13,8
RADNO VOZILO	22,89
TERETNO VOZILO	15,99
TRAKTOR	22,62
TRICIKL	13,6
VUČNO VOZILO	9,89
ZGLOBNI AUTOBUS	19,62
LAKA PRIKOLICA	11,52

Tabela 3. Prosječna starost vozila u periodu 28.9. – 31.12.2009. godine [1]

VRSTE VOZILA	Prosječna starost	VRSTE VOZILA	Prosječna starost
L1 - MOPEĐ	8,06	O1 - PRIKLJUČNO VOZILO	9,97
L2 - MOPEĐ	4,12	O2 - PRIKLJUČNO VOZILO	13,52
L3 - MOTOCIKL	10,34	O3 - PRIKLJUČNO VOZILO	19,67
L4 - MOTOCIKL	11	O4 - PRIKLJUČNO VOZILO	14,74
L5 - MOTORNI TRICIKL	25	RADNA MAŠINA	12,18
L6 -LAKI ČETVEROCIKL	4,8	T1 - TRAKTOR	22,96
L7 - ČETVEROCIKL	2,91	T2 - TRAKTOR	24,28
M1 - PUTNIČKI AUTOMOBIL	15,99	T3 - TRAKTOR	21,46
M2 - AUTOBUS	16,41	T4 - TRAKTOR	19,3
M3 - AUTOBUS	19,05	T5 - TRAKTOR	24
N1 - TERETNO VOZILO	12,54		
N2 - TERETNO VOZILO	18,27		
N3 - TERETNO VOZILO	16,68		

4. STAROST VOZILA U PERIODU 2010. – 2015. GODINA

U Tabeli 4. prezentirani su podaci o starosti vozila po pojedinim kategorijama u periodu 2010.- 2015. godina.

Tabela 4. Prosječna starost vozila u periodu 2010. – 2015. godine [1]

VRSTE VOZILA	PROSJEČNA STAROST					
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
L1 - MOPEĐ	6,44	7,04	7,57	8,64	9,13	10,09
L2 - MOPEĐ	5,95	5,63	7,93	8,71	9,32	10,51
L3 - MOTOCIKL	10,71	11,39	11,88	12,71	13,04	13,92
L4 - MOTOCIKL	15,11	23,5	31	41,25	38,33	45,67
L5 - MOTORNI TRICIKL	11,95	12,46	15,72	16,36	15,71	16,08
L6 -LAKI ČETVEROCIKL	2,88	5,27	5,31	6,44	7,86	9
L7 - ČETVEROCIKL	3,84	4,67	5,4	5,83	5,71	6,66
M1 - PUTNIČKI AUTOMOBIL	16,62	16,93	16,99	17	17,02	17,07
M2 - AUTOBUS	15,99	14,56	14,44	14,74	14,75	15,02
M3 - AUTOBUS	19,74	18,39	18,32	18,22	17,98	17,71
N1 - TERETNO VOZILO	13,38	12,85	13,16	13,42	13,54	13,63
N2 - TERETNO VOZILO	20,13	19,34	19,71	19,88	19,95	20,34
N3 - TERETNO VOZILO	17,17	15,8	15,81	15,82	15,63	15,85
VRSTE VOZILA	PROSJEČNA STAROST					
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
O1 - PRIKLJUČNO VOZILO	11,1	11,37	11,65	11,55	11,65	12,04
O2 - PRIKLJUČNO VOZILO	15	15,65	15,5	15,22	15,36	15,18
O3 - PRIKLJUČNO VOZILO	20,62	21,6	20,42	22,34	22,95	23,42
O4 - PRIKLJUČNO VOZILO	15,4	14,12	14,21	14,16	14,21	14,25
RADNA MAŠINA	12,86	14,34	14,42	15,51	17,33	17,37
T1 - TRAKTOR	22,89	24,43	25,58	26,3	26,74	26,98

T2 - TRAKTOR	24,62	25,26	26,61	27,84	28,09	28,24
T3 - TRAKTOR	21,07	23,14	23,74	26,19	26,14	25,95
T4 - TRAKTOR	18,16	22,07	21,01	25,27	23,23	23,28
T5 - TRAKTOR	17,87	15,36	20,61	17,57	21,43	18,08

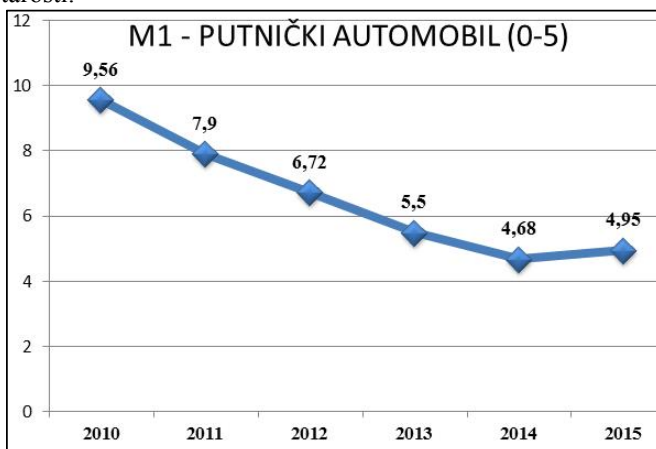
Ono što treba uočiti iz prikazane tabele je da nije došlo do poboljšanja u starosnoj strukturi voznog parka nego baš suprotno, javlja se povećanje starosti voznog parka u Federaciji BiH. Prema prikazanom, važeći uvozni propisi od 2000. godine, pa do danas nisu postigli efekte u poboljšanju starosne strukture vozila u Federaciji BiH. Trebale bi se shodno navedenom poduzeti sveobuhvatne mjere sa ciljem poboljšanja stanja starosne strukture voznog parka u Federaciji BiH (uvozna pravila, stimulativne mjere kod nabavke novih vozila itd.).

4.1. Starosna struktura voznog parka u Federaciji BiH za period 2010.-2015. godina

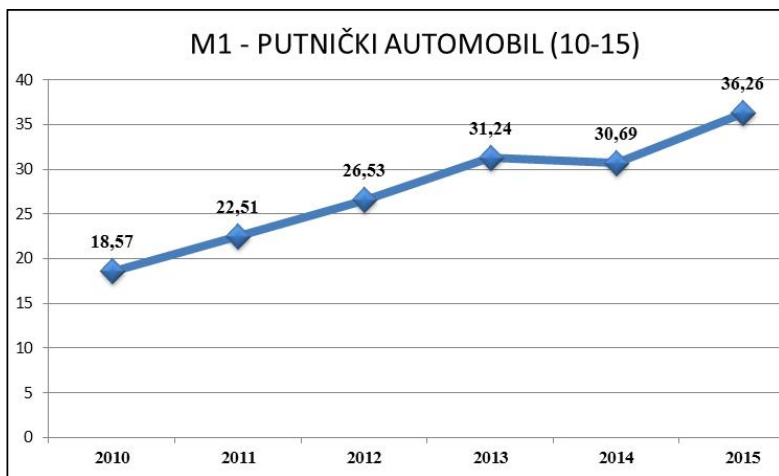
Kada se posmatra starosna struktura voznog parka u Federaciji BiH, a posebno ako se prati stanje u oblasti putničkih automobila, koja se i najviše uvoze, uočava se tendencija rasta u segmentu vozila starih od 10. do 15. godina. To je posebno izraženo od uspostave sistema homologacije, koji je startao od 1.1.2011. godine (Slika 2.). Također važno je zapaziti da istovremeno dolazi i do stalnog pada u segmentu novih vozila starih do 5. godina (Slika 1.). Do značajnog pada broja vozila dolazi i u segmentu vozila starijih od 20. godina i to iz više razloga (Slika 3.). Jedan broj takvih vozila je amortizovan i nije više u upotrebi i zamjenjen je uglavnom polovnim vozilima iz uvoza. U ovu grupaciju vozila se ubrajaju i vozila starija od 30. godina, pa ako se ista uz ostale uslove predviđene važećim propisima, koji regulišu ovu oblast proglašavaju oldtajmerima ista se trajno registruju. Treba istaći činjenicu, koju ovlaštene službene osobe pri registraciji zanemaruju, a to je da i za vozila koja ne podliježu obavezni godišnjeg registriranja postoji obaveza obavljanja tehničkog pregleda na osnovu člana 18. stav (6) Pravilnika o tehničkim pregledima vozila (Službeni glasnik BiH br. 13/07 + izmjene) svake godine.

Sigurno je značajan broj vozila starijih od 20. godina, koja na osnovu raznih zakonskih odredbi spadaju u grupaciju trajno registrovanih vozila. Takva vozila „preskaču“ odredbu obaveznog obavljanja tehničkog pregleda s ciljem potvrđivanja tehničke ispravnosti, iako su to po propisima obavezna ispunjavati.

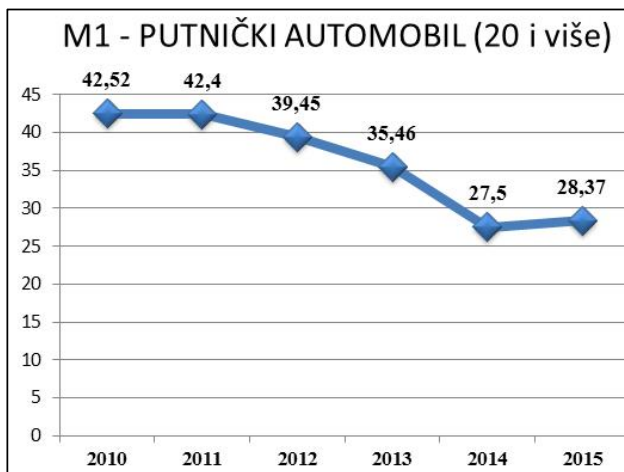
Treba istaći podatak i da su nadležni organi prepoznali probleme i nedostatke u procesu registrovanja oldtajmera i da je onemogućeno dalje proglašavanje vozila oldtajmerima samo na osnovu godina starosti.

Slika 1. Starosna struktura vozila M1 – putnički automobil u Federaciji BiH izražena u procentima u periodu 2010.-2015. godina zavisno od godine proizvodnje vozila (vozila stara od 0 do 5. god.) [1]

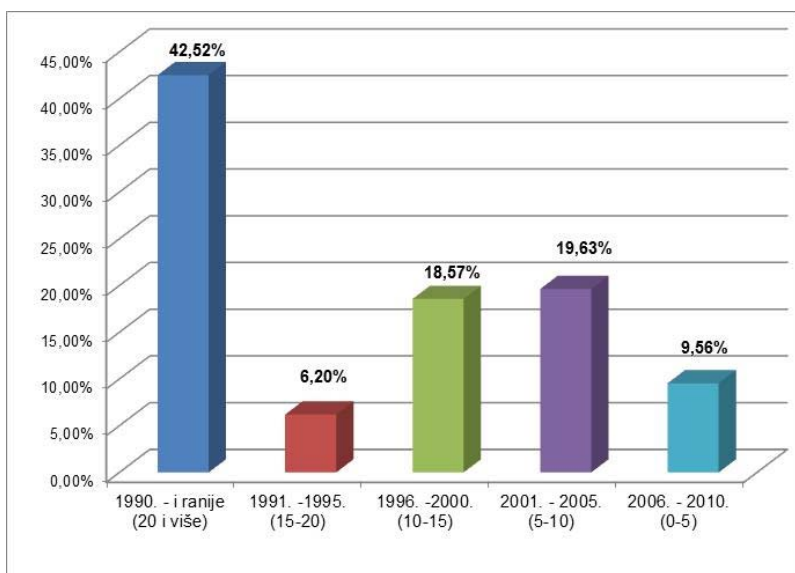

Slika 2. Starosna struktura vozila M1 – putnički automobil u Federaciji BiH izražena u procentima u periodu 2010.-2015. godina zavisno od godine proizvodnje vozila (vozila stara od 10 do 15. god.) [1]

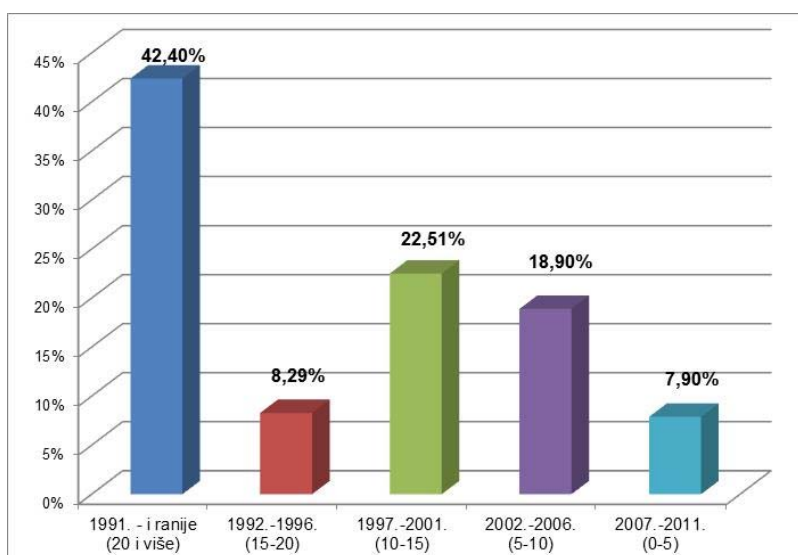

Slika 3. Starosna struktura vozila M1 – putnički automobil u Federaciji BiH izražena u procentima u periodu 2010.-2015. godina zavisno od godine proizvodnje vozila (vozila stara 20 i više god.) [1]

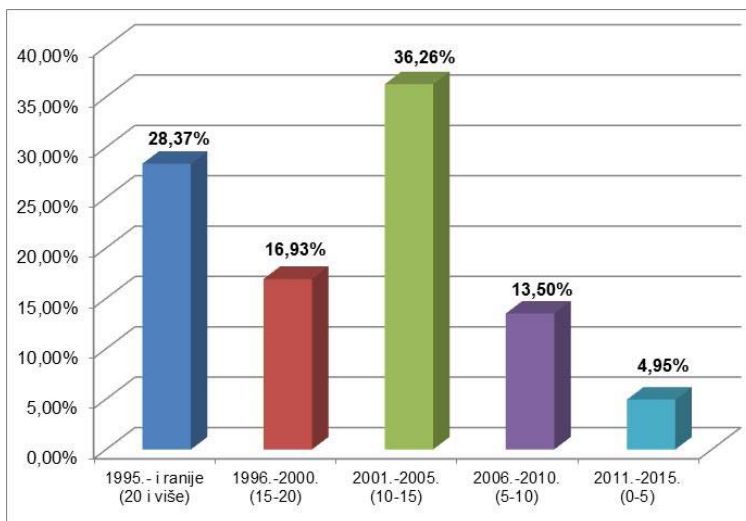
Dolje prikazanim slikama nam se daje uvid u starosnu strukturu voznog parka u Federaciji BiH. Slika 4. daje prikaz podataka prije nego su se počela primjenjivati nova uvozna pravila od 1.1.2011. godine (podaci za 2010. godinu). Slikom 5. i 6. su prikazani podaci za 2011. i 2015. godinu respektivno. Kao „pozitivan“ efekat u 2015. godini se može zapaziti značajno smanjenje broja vozila starijih od 20. godina i više. Međutim, kao što je u radu naglašeno radi se o vozilima, koja su samo na osnovu godina starosti proglašavan oldtajmerima i „preskakala“ su obavezu obavljanja tehničkog pregleda. A ta vozila se i dalje redovno koriste kao vozila za svakodnevnu upotrebu.

Slika 4. Starosna struktura vozila M1 – putnički automobil u Federaciji BiH u 2010. godini zavisno od godine proizvodnje vozila [1]

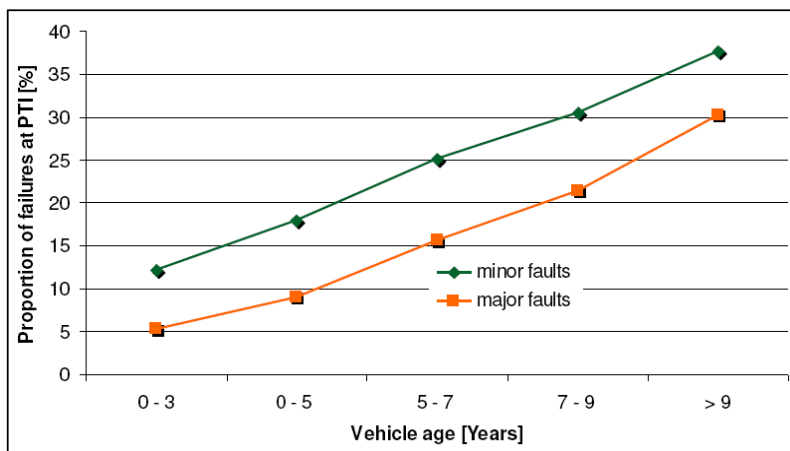

Slika 5. Starosna struktura vozila M1 – putnički automobil u Federaciji BiH u 2011. godini zavisno od godine proizvodnje vozila [1]

Slika 6. Starosna struktura vozila M1 – putnički automobil u Federaciji BiH u 2015. godini zavisno od godine proizvodnje vozila [1]

Uporedbom podataka o starosti vozila sa podacima do kojih su došli stručnjaci iz njemačke DEKRE-e pokazalo se da stopa neispravnosti vozila linearno povećava sa starošću vozila, kao i sa povećanjem pređene kilometraže vozila.

Legenda:

PTI – periodical technical inspection (tehnički pregleda vozila), Minor faults – mali nedostaci na vozilu

Major faults – veliki nedostaci na vozilu, Izvor: KBA Germany 2011

Slika 7. Stopa neispravnosti vozila u Njemačkoj obzirom na starost vozila [2]

5. ZAKLJUČAK

Iz rada i prikazanih podataka se može zaključiti slijedeće:

- pravila za uvoz vozila, koja su primjenjivana u periodu 2000. do danas u Bosni i Hercegovini nisu dovela do željenog smanjenja starosti voznog parka. Naprotiv kako je kroz prikaze u radu pokazano postoji tendencija rasta prosječne starosti vozila;

- povećanje starosti vozila direktno utiče na pogoršanje bezbjednosti saobraćaja;
- vozila sa navedenom starošću ukazuju da je prisutna potreba za češćim i većim obimom održavanja istih – neminovno više su podložna kvarovima i otkazima;
- prethodno navedeno ukazuje nam i na direktni negativni uticaj ovakvih vozila na okolinu (povećanje količine loših izduvnih gasova, veća količina potrošenih ulja i masti pri održavanju ovakvih vozila).

6. LITERATURA

- [1] Podaci objavljeni u STRUČNOM BILTENU – IPI,
- [2] KBA Germany

